OILADAGI ZO'RAVONLIK JINOYATLARINI TERGOV QILISH

FOZILXO’JAYEVA MO’MINAXON MUXAMMADJON QIZI

Farg’ona viloyati Ichki ishlar boshqarmasi Jamoat Xavfsizligi xizmati Huquqbuzarliklar profilaktikasi boshqarmasi katta inspektori mayor
mfozilxujayeva@gmail.com

Annotatsiya. Jinoyatchilikka qarshi samarali kurashish uchun zarur shart umuman olganda, oiladagi zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlar, xususan, huquqni muhofaza qilish organlarining tergov apparati tashkil etilishi va faoliyatining yuqori darajasi, tergov amaliyotiga tergovning ilmiy usullarini keng joriy etishdir.

Kalit so’zlar. zo'ravonlik, zo'rlash, buzuq harakatlar, oilaviy munosabatlarn

Oiladagi zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlar-bu quyidagilarni o'z ichiga olgan jamoaviy tushuncha: nochor holatda bo'lgan aybdor uchun ma'lum bo'lgan shaxsni, ma'lum bo'lgan ayolni o'ldirish homiladorlik holatida bo'lgan aybdor uchun, ayniqsa shafqatsizlik bilan sodir etilgan; davlatda sodir etilgan qotillik ta'sir qilish; beparvolik tufayli o'limga olib kelish; o'z joniga qasd qilish; turli darajadagi sog'liqqa zarar etkazish; ta'sir holatida sog'liqqa jiddiy yoki o'rtacha darajada zarar etkazish; kaltaklash; qiynoqqa solish; qotillik yoki sabab bilan tahdid qilish sog'likka jiddiy zarar yetkazish; haqorat qilish; zo'rlash; jinsiy xarakterdagi zo'ravonlik harakatlari; jinsiy xarakterdagi harakatlarga majburlash; buzuq harakatlar; voyaga yetmaganni jinoyat sodir etishda va g'ayriijtimoiy harakatlarda ishtirok etish; voyaga etmaganni tarbiyalash bo'yicha majburiyatlarni bajarmaslik

Ularni birlashtirish uchun asos bu jinoyatlarni oila doirasida (ham rasmiy, ham norasmiy) sodir etishdir. oila a'zolarining munosabatlari va ular buzilgan oilaviy munosabatlar tufayli yuzaga keladi. Oilaviy munosabatlarning o'ziga xos xususiyatlari ushbu jinoyatlarning yuqori kechikishiga olib keladi. O'zaro munosabatlarning aksariyati urishlar, haqoratlar va boshqalar bilan yakunlangan oilada u kvartiralarning yopiq eshiklari ortida qoladi-faqat eng xavfli jinoyatlar huquqni muhofaza qilish organlarining e'tiboriga tushadi, oiladagi zo'ravonlik asosida sodir etilgan.

Tergov va sud amaliyotini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, oiladagi zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarni tergov qilish jarayonida ko'plab xatolar, kamchiliklar, noto'g'ri hisob-kitoblarga yo'l qo'yiladi va tergovning borishi va natijalariga salbiy ta'sir ko'rsatadigan boshqa qoidabuzarliklar. Jinoyatchilikka qarshi samarali kurashish uchun zarur shart umuman olganda, oiladagi zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlar, xususan, huquqni muhofaza qilish organlarining tergov apparati tashkil etilishi va faoliyatining yuqori darajasi, tergov amaliyotiga tergovning ilmiy usullarini keng joriy etishdir. Ichida o'z navbatida, bu bilan bog'liq jinoyatlarni ochish va tergov qilishning nazariy asoslarini yanada takomillashtirishni talab qiladi oilaviy zo'ravonlik, tergovni chuqur tahlil qilish asosida va sud amaliyoti va yuridik fanlarning zamonaviy yutuqlaridan foydalanish.

Kriminalist olimlar tomonidan jinoyatlarni tergov qilish masalalari, oilaviy zo'ravonlik bilan bog'liq, faqat qisman o'rganilgan muayyan turdagi jinoyatni tergov qilish usullari doirasida ushbu jinoyat ayblanuvchining (gumon qilinuvchining) oila a'zolariga nisbatan sodir etilishi mumkinligi haqida eslatib o'tilgan. Ayni paytda, yoqilgan bizning fikrimizcha, mustaqil kompleksga ehtiyoj bor bilan bog'liq jinoyatlarni tergov qilish masalalari bo'yicha tadqiqotlar oiladagi zo'ravonlik, chunki ularni sodir etishning o'ziga xos xususiyatlari ushbu jarayonga sezilarli ta'sir. Oiladagi zo'ravonlik

bilan bog'liq jinoyatlarni tergov qilishning mavjud turlari va usullari o'rtasida yaqin bog'liqlik mavjud sud-tibbiyot metodologiyasi tarkibidagi nisbatan mustaqil quyi tizim. Kriminalistik ahamiyatga ega bo'lgan belgi (jinoyat sodir etish holati-oiladagi zo'ravonlik) bo'yicha ishlab chiqilgan metodologiya mavjudlarini to'ldiradi turlarning usullari jarayonni optimallashtirishga yordam beradi tergov qilingan

O'rganilayotgan muammoning jinoiy protsessual, sud-tibbiy va boshqa jihatlari falsafa va mantiqning umumiy qoidalari nuqtai nazaridan tahlil qilindi. Ichida tadqiqot davomida ilmiy bilish usullari qo'llanilgan: tarixiy-genetik tahlil usuli, mantiqiy usul tahlil, qiyosiy huquqiy, aniq sotsiologik, statistik va tizimli. Oilaviy zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarni tergov qilish metodologiyasining shakllantirilgan nazariy qoidalari asosida ishlab chiqilgan amaliy ahamiyati ushbu jinoyatlarni tergov qilish samaradorligini oshirishdan iborat ularning turlari. Dissertatsiyaning xulosalari va tavsiyalaridan quyidagilar foydalanish mumkin voyaga etmaganlarni so'roq qilishda psixologning ishtirokini tartibga soluvchi jinoyat-protsessual normalari bilan bog'liq qonun ijodkorligi faoliyatini takomillashtirish.

"Oiladagi zo'ravonlik tushunchasi va turlari" muallif jinoyat huquqi sohasidagi olimlarning fikrlarini tahlil qildi, oilaviy zo'ravonlik tushunchasi bo'yicha kriminologiya va kriminalistika uning turlari va shakllari nimani aniqladi. Jinoyat huquqi sohasidagi olimlarning pozitsiyalarini o'rganish asosida "zo'ravonlik" tushunchasi, kriminologiya va kriminalistika sohasidagi olimlar haqida muallif birinchi marta oiladagi zo'ravonlik tushunchasini taklif qiladi, bu noqonuniy jarayon deb tushuniladi, odamlarni o'zlari uchun nomaqbul xatti-harakatlarga majbur qilish maqsadida ularning irodasiga qarshi amalga oshiriladigan oila a'zolariga aybdor, tizimli jismoniy yoki ruhiy ta'sir og'riq, xafagarchilik, jismoniy siqilish (cheklash) kabi tahdid yoki jazo.

Oiladagi zo'ravonlik tushunchasini hisobga olgan holda bu bitta kaltaklash yoki tasodifiy hodisa emasligi haqidagi asosiy lahzada-garchi bunday narsalar sodir bo'lishi mumkin va tabiiy ravishda, jinoyat sifatida ko'rib chiqiladi. Oiladagi zo'ravonlik-bu doimiy zo'ravonlik va haqorat. Bu jabrlanuvchining holati u doimiy ravishda himoyasiz bo'lib, tajovuzkor bilan uy-joyni baham ko'radi, unga bog'liq va hatto unga bo'lgan muhabbatni his qiladi. Ariza beruvchi oiladagi zo'ravonlik bilan bog'liq jinoyatlarning kriminalistik xususiyatlarining eng muhim elementlari qatoriga quyidagilarni kiritadi: jinoyat sodir etish shartlari (jinoyat sodir etish holati) to'g'risidagi ma'lumotlar; jinoyat sodir etish usuli to'g'risida; oiladagi zo'ravonlik qurboni to'g'risida; oiladagi zo'ravonlik sodir etgan shaxslar to'g'risida.

Jinoyat sodir etish shartlari to'g'risidagi ma'lumotlar birinchi element sifatida ajratilgan, chunki ushbu jinoyatlar guruhi uchun bu tizimni tashkil etuvchi-ushbu jinoyatlar doirasi "uy", "uy"tushunchasi bilan cheklangan. Oiladagi zo'ravonlik oiladagi g'ayritabiiy muhit bilan tavsiflanadi. Ushbu muhit, qoida tariqasida, hayotning butun majmuasini o'z ichiga oladi oiladagi yoki oiladagi odamlarning birgalikdagi aloqasi sharoitida uzoq vaqt davomida to'plangan qiyinchiliklar va qiyinchiliklar, shikoyatlar va haqoratlar umumiy kvartira.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. S.K.Ganiev, A.A.Ganiev, Z.T.Xudoyqulov. Kiberxavfsizlik asoslari: O’quv qo’llanma. – T.: «Aloqachi», 2020
2. Cyber Security Policy Guidebook
3. Jennifer L. Bayuk Independent Cyber Security Governance Consultant Industry Professor at Stevens Institute of Technology, Hoboken

4. NJ Jason Healey Director of the Cyber Statecraft Initiative Atlantic Council of the United States, Washington

5. D.C. Paul Rohmeyer Information Systems Program Director Howe School of Technology Management Stevens Institute of Technology, Hoboken